

Valtiovarainministeriö
Kunta- ja aluehallinto-osasto

Nurmeksen kaupungin lausunto uuden kuntalain hallituksen esitysluonnoksesta

Valtiovarainministeriö on 8.5.2014 pyytänyt Nurmeksen kaupungilta lausuntoa (VM065:00/2012) esitysluonnoksesta, jolla on tarkoitus kokonaisuudessaan uudistaa kuntalakia.

Nurmeksen kaupunki esittää lausuntonaan seuraavaa:

Kunnan tehtäviä, järjestämisvastuuta ja palvelujen tuottamista koskevista ehdotuksista

Kunnan järjestämisvastuun kirjaus (8§) ja täsmennykset palvelujen tuottamisvastuusta (9§) ovat voimassa olevaan lakiin verraten parannuksia. Ne selventävät tulkintaa muun muassa siitä, mitä kunnalla olevia velvoitteita voidaan siirtää palveluja ostettaessa.

Kuntalousohjelmasta

Säätelyn tulisi antaa eväitä tehokkaammalle kuntatalouden ja koko julkistalouden hallinnalle. Tarkoitus on tavoitella entistä laaja-alaisempaa ja kokonaisvaltaisempaa julkisen talouden hallintajärjestelmää. Sinällään kuntatalousohjelma korvaa aiemman peruspalveluohjelman ja toteuttaa samalla eu- direktiivin Suomellekin antamia velvoitteita. Kuntien kannalta on olennaista se, kykeneekö kuntatalousohjelma peruspalveluohjelmaa paremmin turvaamaan sen, että valtio huomioi talouskehyksessään kuntien kantokyvyn. Tätä edesauttaa, kun ohjelmassa asetetaan kuntien rahoitusasemalle nyt euromääräinen rajoite niille kuntataloudelle aiheutuville menojen muutoksille, jotka aiheutuvat valtion toimenpiteistä.

Kuntavaalien ja valtuuston toimikauden alkamisen ajankohdan muuttamisesta

Ehdotus valtuuston toimikauden alkamisesta kesäkuun alussa (15§) on paikallaan ja varmistaa uudelle valtuustolle kaivatun mahdollisuuden hyväksyä itse se talousarvio, joka kattaa sen oman toimikauden.

Valtuuston kokoa koskevasta sääntelystä

Valtuutettujen määrää yhtenäistetään ja samalla on tarkoitus kaventaa valtuutettujen lukumääriä merkittävästi (16§). Alle 5000 asukkaan kunnissa valtuutettuja olisi suosituksen mukaan vain 13. Ehdotus on pienien kuntien osalta radikaali. Nykyisen kuntalain mukaan jo 4000 asukkaan kunnassa on 27 valtuutettua ja yli 8000 asukkaan kunnassa 35. On todelle tarpeellista, että ehdotus jättää kunnille oikeuden itse määrätä valtuutettujen määrän lain suosituksesta poikkeavasti. Sinällään on hyvä, että uusi laki pyrkii yhtenäistämään vähäisempien porrastustensa myötä valtuustopaikkojen määrää ja ohjaa supistamaan valtuutettujen määriä eri kunnissa.

Osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista sekä vaikuttamistoimielimiä kuten nuorisovaltuustoa koskevista ehdotuksista

Lakisääteisten toimielimien määrää kunnissa ei tulisi lisätä. Ehdotus vammaisneuvoston perustamisen vapaaehtoisuudesta on siten paikallaan (28§). Kun vanhusneuvostot on jo aiemmin säädetty kunnissa pakollisiksi, voidaan nuorten pakollista mukaan saantia kunta politiikkaan nuorisovaltuustojen perustamisena pitää kuitenkin myönteisenä muutoksena. Sama koskee kansanäänestysaloitteen tekemisessä olevan ikärajan laskemista 18 vuodesta 15 vuoteen (25§).

Kunnan toimielinorganisaation ja johtamisen vaihtoehtoisista organisointitavoista

Toimielinmallien kirjaamista kuntalakiin on pidettävä myönteisenä asiana, joka käytännössä mahdollistaa erilaisen toimintamallien soveltamisen kuntaorganisaation kannalta parhaiden toimintatapojen löytämiseksi (31§). Parannuksena on pidettävä myös, että mahdollisuus täysipäiväisen ja osapäiväisen luottamustoimen perustamiseen on nyt kirjattu selkeästi kuntalakiin (34§). Molemmissa kohdissa soveltamisen yksityiskohdat on jätetty onnistuneesti kuntien omaksi asiaksi.

Kuntastrategiasta

Kuntastrategian kirjaaminen kuntalakiin ja tekeminen pakolliseksi on hyvä asia, vaikka pääosa kunnista onkin jo vapaaehtoisesti laatinut itselleen kuntastrategian. Strategiaa ei ole asian luonteesta johtuen aihetta säätää valituskelpoiseksi eikä oikeudellisesti sitovaksi, kuten ehdotuksessa esitetäänkin. Edistyksellistä on, että valtuuston on myös määriteltävä, miten strategian toteutumista arvioidaan ja seurataan.

Kunnanhallituksen ja kunnanhallituksen puheenjohtajan tehtävistä

Kunnanhallituksen vastuusta kuntalakiin ehdotetaan nimenomaista säännöstä, jonka mukaan kunnanhallitus edustaa kuntaa työnantajana ja vastaa kunnan henkilöstöpolitiikan toteutumisesta. On hyvä, että kunnanhallitus voi antaa kyseiseltä alueelta tehtäviä edelleen kunnanhallituksen henkilöstöjaostolle, jolloin henkilöstöasioista on todennäköisimmin päättämässä asiaan hyvin perehtyneitä henkilöjä. Kunnanhallituksen puheenjohtajasta on ollut paikallaan antaa nimenomainen säädös, jossa hänen asemansa on kirjattu poliittisen valmistelutyön johtajana. Tarkemmat säännökset on aiheellisesti jätetty oman kunnan hallintosäännössä tarkemmin määriteltäviksi. Tärkeä uudistus on sekin, että kunnanhallituksen puheenjohtaja voi nyt myös kuntalain nimenomaisen säännöksen mukaan olla osa-aikainen tai täysiaikainen luottamusmies.

Johtajasopimuksesta

Pakollinen kunnanjohtajasopimus (43§), jonka valtuusto hyväksyy, on parannus nykyiseen lakiin ja käytäntöön. Kunnanjohtajan ja kunnan erimielisyydet voidaan ratkaista johtajasopimukseen otettavalla sopimusmääräyksellä, mikä on parempi ratkaisu kuin lakiin säädetty korvauseriatteet ja/tai –säännöt. On hyvä, että sopimusvapaus kattaa tältä osin myös erokorvauksen määrän.

Luottamushenkilöiden vaalikelpoisuuteen ehdotetuista muutoksista, erityisesti kunnanhallituksen osalta tytäryhteisöjen hallituksen jäseniä ja puheenjohtajistoa koskevista ehdotuksista

Vaalikelpoisuutta kunnanhallitukseen ehdotetaan (74§ 1 mom. ja 4 mom.) tiukennettavaksi tavalla, joka voidaan kyseenalaistaa. Koska kunnan työntekijät muodostavat erityisesti pienissä kunnissa merkittävän osan toimivista luottamushenkilöistä, vaikeuttaa ehdotus sopivien henkilöiden valintaa kunnanhallitukseen nykyiseen lakiin verraten. Kaikkia kunnanhallituksen alaisia työntekijöitä ei tulisi jäävätä ehdotetulla tavalla (74§ 1 mom.). Riittävää on, että lautakunnassa esittelijäasemassa tai muutoin kunnanhallitukseen tulevien asioiden valmistelusta vastaavat henkilöt ovat esteellisiä kunnanhallituksen jäseniksi (74§ 4 mom.).

Sidonnaisuuksien ilmoittamisesta

Uuteen lakiin tulee luottamusmiehille ja ylimmille virkamiehille toivottuja velvoitteita ilmoittaa sidonnaisuuksistaan. Ehdotukset vaikuttavat hyvin harkituilta. Olisi epätarkoituksenmukaista ulottaa ilmoitusvelvollisuus kaikkia

luottamusmiehiä koskevaksi. Riittää, että ne koskevat kunnanhallitusta, valtuuston puheenjohtajia, kunnanjohtajaa sekä maankäyttö- ja rakennuslain tarkoittamia tehtäviä hoitavan toimielimen jäseniä. Uudistus on merkityksellinen myös siksi, että se velvoittaa kuntia pitämään edellä mainituista sidonnaisuuksista julkista rekisteriä.

Otto-oikeuden rajaamisesta kunnanhallitukselle

Otto-oikeuden rajaaminen siten, ettei se kunnanhallituksen ohella koskisi enää lautakuntia ja johtokuntia, on oikeansuuntainen linjaus (93§). Kuntaorganisaatiossa otto-oikeus on hyvä rajata sille elimelle, jolla on myös kokonaisvastuu kunnan taloudesta, hallinnosta ja toimintojen yhteensovittamisesta. Lautakunnat eivät siten voisi käyttää otto-oikeutta alaisiinsa virkamiehiin, mutta asia voidaan näissä tilanteissa saattaa kunnanhallituksen käsiteltäväksi.

Alijäämän kattamisvelvollisuudesta määräajassa ja alijäämän kattamisvelvollisuuden ulottamisesta kuntayhtymiin

Velvollisuus kattaa kertynyt alijäämä neljässä vuodessa oli aikanaan parannus kuntien talousarviosuunnittelu- sa. Kuntatalouden kannalta on myönteistä, että kattamisvelvollisuus tulisi nyt koskemaan myös kuntayhtymiä. Käytännössä myönteisyys näkyy erityisesti velvoitteessa esittää talousarviossa ja suunnitelmavuosissa aina neljä vuotta eteenpäin ne konkreettiset, yksilöidyt toimenpiteet, joilla alijäämät voidaan suunnitelmakautena kattaa.